

Sidemia zollikoferi Fr.

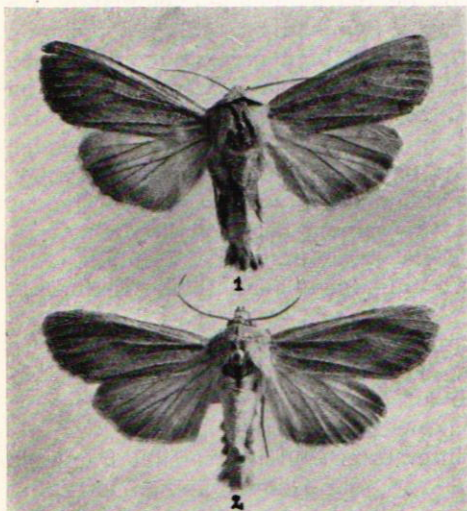
Av

FRITHIOF NORDSTRÖM.

En nykläckt ♂ av denna för Sverige nya och i hela Europa ytterst sällsynta fjäril fann folkskollärare A. Welander i Knista socken i västra Närke $^{14}/_9$ 1910. Exemplaret i fråga satt på en gardin i ett hotellrum i Fjugesta.

Det kan vara av intresse att taga del av denna fjärils 100-åriga historia i korta drag. Den upptäcktes i oktober 1834 vid Budapest i Ungern och beskrevs 1836 av Freyer (Neuere Beitr. z. Schmett.-kunde II, p. 145, t. 184, f. 1 ♂, f. 2 ♀), som placerade den i släktet *Nonagria*. Herrich-Schäffer sätter den 1845 (System. Bearb. d. Schmett. v. Europa, II, p. 286, t. 21, f. 103 ♂, 104 ♀) i släktet *Xylophasia*, tillsammans med bl. a. *lithoxylea* F., *sublustris* Esp. och *rurea* F. Även Herrich-Schäffers exemplar voro från Ungern. Någon gång mellan 1840 och 1860 togos 2 ex. vid Berlin (Berl. E. Z. 1867, p. 202; 1879, p. 40). Lederer för den 1857 (Noct. Europas p. 34 o. 105) till släktet *Luperina* i sällskap med bl. a. *haworthi* Steph., *matura* Hufn. och *virens* L.; några nya fynd kände han ej. Speyer följer 1862 (Geogr. Verbr. Schmett. etc. II, p. 133) Lederer och nämner även Volgaområdet (»in den Vorbergen des Urals und bei Sarepta») som fyndlokal. I början av oktober 1867 togs ett exemplar vid Deal i England (Entom. V, p. 29, 1872), ett annat i september 1871 i närheten av Aberdeen i Skottland (Scott. Natural. I, p. 267, 1871—72). Dessa båda fynd behandlas ingående av Tutt 1891 (Brit. Noct. I, p. 71). De engelska författarna, även South (Moths I, p. 279, t. 153, f. 6) placera fjärilen i släktet *Xylophasia*. Hos Staudinger-Wocke 1871 (Catal. Lep. I, p. 99) och Staudinger-Rebel 1901 (Cat. Lep. I, p. 169) står den under *Luperina*; i den senare katalogen ha tillkommit några nya lokaler: Schweiz (1 ex.), Galizien (1 ex., vid Lemberg); Transkaspien, Korla-området, söder om Tian-schan vid öknerna Gobi, Kaschgar, öster om Pamir. Året 1903 medför flera nyfynd i Europa. Så togs vid Chodan, nära Karlsbad i Böhmen, en ♀ $^{23}/_9$ på lockbete (Ent. Z. XVII, 1904, p. 42), vid Coswig, Dresden, en ♀ $^{24}/_9$ på lockbete (Iris 1905, p. 94), vid Vegesack, Bremen, 1 ♂

1 ♀ i början av oktober (Soc. E. 1905, p. 177), vid Linthorpe, Middlesbrough (England), ett exemplar $^{26}/_9$ (South, l. c. p. 280). Vid Bathen i Kurland togs $^{18}/_9$ 1904 1 ♂ 1 ♀ på lockbete enligt Slevogt (Grossfalter Kurlands etc. 1910, p. 116), som för dem till släktet *Celæna*, omedelbart efter *matura* Hufn. Senare fynd äro: Norwich, en ♀ på ljusfångst $^4/_9$ 1905 (Ent. Rec. 1910, p. 221), Chemnitz (Sachsen) en ♂ $^{10}/_{10}$ 1906 (Iris 1922, p. 67), Methley, Yorks, en ♀ $^{12}/_8$ 1910 (Ent. Rec. 1911, p. 28), Naumburg, Saale, en ♂ på lockbete $^{16}/_9$ 1910 (Ent. Jahrb. 1914, p. 124, f. 5). Vorbrodt (Schmett. Schweiz 1911, I, p. 313) nämner Chur i östra Schweiz som fyndort. Även vid Brünn i Mähren är ett exemplar taget (Warnecke in litt.) och vid Tenkitten norr om Pillau, vid nordändan av Frisches Haff, Ostpreussen, togs en ♀ $^{14}/_8$ 1912, på lockbete.

O. Ahlberg fot.

Fig. 1—2. *Sidemia zollikoferi* Frr. 1 ♂, Fjugesta, Knista, Närke. 2 ♀, Krim, Sydryssland.

vari enbart för det palearktiska området inplockats ett dussin tämligen heterogena arter, däribland även som enda svensk vår välkända *fissipuncta* Haw.

Det är påfallande, att fjärilen alltid funnits i få exemplar, 1—2, åt gången; endast i Ungern har man tagit den upprepade gånger. Den har tydligen sitt egentliga hemvist i centrala och västra Asien och är över Ryssland och Ungern på sakta frammarsch västerut.

Fjärilens allmänna utseende framgår av fig. 1 och 2, som visa naturlig storlek, det översta exemplaret är det, som givit anledning till dessa anteckningar, det nedersta härstammar från Krim och har välvilligt sänts mig till jämförelse från Dr. N. Filipjev, Leningrad. Fjärilen ger ett absolut entonigt intryck, den är sandfärgad,

Hos Spuler 1908 och Berge-Rebel 1910 står fjäriln i släktet *Luperina*, Warren i Seitz 1911 placerar den under *Sidemia* Stgr. Försöker man examinera efter Aurivillius' schema i »Nord. Fjärilar», kommer man närmast till *Calamia* eller *Luceria*, men i intet av dessa släkten passar arten riktigt in. Troligen kommer *zollikoferi* ej heller att slutgiltigt stanna i släktet *Sidemia*,

närmast som hos *Calamia lutosa* eller en ljus *Nonagria typhae*, med lätt sidenglans. Vingarnas utkant fint vågig; njurfläcken synes mycket svagt, är i sin nedre del mörkare utfylld, ringfläcken anas som en ljus ring, yttre mellanlinjen kan skönjas som några små mörka prickar på ribborna i en vid båge utanför njurfläcken, kantfältet något mörkare än den övriga vingen, kantlinjen fin, uppdelad i mörka halvmånar, en mörk rotstråle. Bakvingarna äro vitaktiga med mörkare gråbruna ribbor och utkantsband, kantlinjen ännu mörkare brun. Vingarnas undersida glänsande silvervit, framvingarnas lätt mörkskuggade i mitten och där med mörkkonturerad cellfläck. Detta är utseendet på de två avbildade exemplaren. En viss variation finnes inom arten, den kan ha tydligare teckning och kan, särskilt hos ♀ ha yttre vinghälften mycket mörkare med ljusa ribbor och våglinje. (Se t. ex. bilderna i Seitz.) Sugtungan är väl utvecklad, palperna snett uppåtriktade med på framsidan tämligen grov och ojämnt lång behåring, den korta sista leden (dubbelt så lång som tjock) tät och åtliggande behårad, halskrage, thorax och vinglock släthåriga, abdomen utan hårborstar. Hanens antenner, ovan fjällklädda och av samma färg som framvingarna, äro undertill mörkbruna med korta pyramidtänder och dubbla rader ljusa, korta, fina hårknippen. Vingarna hållas i vila takformigt hoplagda.

Flygtiden är sen, som framgår av de uppräknade fynden. De biologiska uppgifterna äro få. Det enda man tycks veta om larven är att den är grön och att den om våren lever på diverse gräs, även vass, *Thalictrum* har också uppgivits.

Av den ovan citerade litteraturen vill jag särskilt framhålla Ent. Jahrbuch 1914, p. 119—126, där Gillmer har en förträfflig och utförlig sammanställning av dittills kända fynd, här återges också ånyo Freyers och Herrich-Schäffers bilder. För påpekande av denna källa ävensom av några andra litteraturuppgifter har jag att tacka Landsgerichtsdirektor G. Warnecke, Kiel. Även tackar jag herr A. Welander för tillståndet att publicera hans fynd. Till slut vill jag nämna att i Culots vackra arbete »Noct. & Geom. d'Europe» I finnes en bild av en ♂ *zollikoferi* från Ural.